

© Çeviren, Okan TAŞDELEN, AİHM Eski B Hukukçusu, AYM ve AİHM'e Başvuru Danışmanı, @O TSDLN, Mayıs 2025. [Daha önce Patreon'da "<https://www.patreon.com/posts/129506874>" yayımlanmıştır] Bu çeviriyi yayımlama izni, HUDOC'a konulması için verilmiştir. Çevirmene atıfta bulunmak kaydıyla alıntılanabilir.

© Translated by Okan TAŞDELEN, Former B Lawyer of the ECHR, Adviser on Applications to the CC and the ECHR, @O TSDLN, May 2025. [Already published on Patreon "<https://www.patreon.com/posts/129506874>"] Permission to re-publish this translation has been granted for the purpose of its inclusion in HUDOC. It may be reproduced with a reference to the translator.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

GREEN/BİRLEŞİK KRALLIK¹

(Başvuru No. [22077/19](#))

08/04/2025

GİRİŞ

İstinaf Mahkemesinin isminin yayınlanmasını engelleyen tedbir hükmüne ve gizlilik kararlarına rağmen; bir Lordlar Kamarası mensubu, parlamenter dokunulmazlığına dayanarak, mecliste başvuruçuyu bir gazete haberinin öznesi olarak belirten bir beyanda bulunmuştur (par. 1). Başvurucu, Sözleşme'nin 6/1, 8 ve 13. maddelerine dayanmıştır (par. 2).

OLAYLAR

Başvurucu, bilinen bir iş adamı ve Topshop da dahil olmak üzere birçok halka hitap eden büyük markalara sahip çokuluslu perakende şirket olan Arcadia Grup'un başkanıdır (par. 6).

Telegraph için çalışan ve Arcadia ve Topshop'un eski çalışanları tarafından başvuru hakkında yapılan ciddi cinsel saldırı ve zorbalık suçlamalarının ayrıntılarını haberleştirmek isteyen bir gazeteci, Arcadia'yla temasa geçmiştir (par. 7).

Başvurucu, Arcadia ve Topshop, eski çalışanlarıyla olan mevcut ve muhtemel iş davalarını anlaşmayla çözmüşlerdir. Uzlaşma sözleşmeleri uyarınca (gizlilik sözleşmeleri - non-disclosure agreements) her iki taraf, şikâyetlere ve anlaşmaya ilişkin bilgileri gizli tutmayı taahhüt etmiştir (par. 8).

Başvurucu, Arcadia ve Topshop (davacılar), 18 Temmuz 2018 tarihinde gizliliği ihlal ederek verilen bilgileri Telegraph'ın yayımlamasını engellemek için tedbir kararı talep etmişlerdir. Dava gerekçeleri, sözleşmenin ihlaline teşvik ve gizliliğin ihlaliydi. Yargılama süresince yayımlanmayı engelleyen tedbir de talep etmişlerdir (par. 9).

¹ Resmi dildeki karar için bkz. "<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-242635>"

Yüksek Mahkeme, 23 Temmuz 2018 tarihinde ihtiyati tedbir talebini reddetmiş fakat itiraz süresince bilgilerin gizliliğini muhafaza etmiştir (par. 10).

İtirazı inceleyen İstinaf Mahkemesi, 23 Ekim 2018 tarihinde ihtiyati tedbir ve gizlilik kararlarına hükmetmiştir (par. 11). İstinaf Mahkemesi, davada söz konusu olan 8. madde ve 10. madde hakları arasında kurulması gereken dengeyi detaylı biçimde incelemiştir. Mahkeme, Telegraph'ın yayımının olumsuz tüketici tepkisinden dolayı başvuru sahiplerinin tamamı için yakın, esaslı ve muhtemelen telafisi imkânsız bir zarara yol açma ihtimalinin gerçekten bulunduğunu değerlendirmiştir (par. 12).

Lordlar Kamarası mensubu Lord Hain, 25 Ekim 2018 tarihinde bir meclis tartışmasının ardından söz almış ve gizlilik sözleşmeleri ve kayda değer ödemelerle ciddi ve yinelenen cinsel saldırı, ırkçı taciz ve zorbalık hakkındaki gerçeği gizleyen güçlü iş adamı olarak başvuru sahibinin ismini açıklamıştır. Parlamenter dokunulmazlığı uyarınca bunun görevi olduğunu ve medyanın, açıkça kamunun menfaatine olan hikâyenin bütün detaylarının yayınlanmasını engelleyen bir tedbir kararına muhatap olduğunu söylemiştir (par. 14).

Lord Hain'in beyanları yaygın şekilde haberleştirilmiştir. Maksatsız kalan gizlilik kararları rızayla sona erdirilmiştir. Bununla birlikte Lord Hain'in açıklaması, arka plandaki bilgilerin detaylarını içermemekteydi ve bunlar, ihtiyati tedbir kararıyla korunmayı sürdürmüşlerdir (par. 16).

Başvuru sahibinin yasal temsilcileri, 31 Ekim 2018 tarihinde Lord Hain hakkında parlamenter dokunulmazlığını kullanarak Lordlar Kamarasının Davranış Kurallarını ihlal ettiği gerekçesiyle Lordlar Kamarası Standartlar Komiserine şikâyetle bulunmuşlardır (par.18). Komiser, Lordlar Kamarası Davranış Kurallarının kapsamına girmedikleri ve bu nedenle yetkisinin dışında olduğu gerekçesiyle bu iddiayı incelemeyi reddetmiştir (par. 19).

Davacılar, bu beyanatın sorumluluğunun Telegraph'a atfedilmesini talep ederek Lord Hain'in yaptığı beyanatın sonuçlarına ilişkin olarak Telegraph hakkında tazminat davası açmışlardır (par. 20). Ancak Ocak 2019 tarihinde, davaya konu bilgilerde davanın sürdürülmesiyle alakalı riskleri, personel zamanını ve aksamayı haklı kılacak yeterli gizliliğin kalmadığı gerekçesiyle davayı geri çekmişlerdir (par. 22).

HUKUK

I. 8. MADDENİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuru sahibinin bir tedbir kararına tabi gizli bir bilgiyi açıklamak için parlamenter dokunulmazlığı kullanılmasındaki vaka öncesi ve sonrası (*ex ante* and *ex post*) kontrollerin yokluğu şikâyeti, ulusal hukuk düzeninde özel hayatın gizliliği ile Parlamento'daki ifade özgürlüğü haklarının dengelenesine ilişkin genel çerçeveyi ilgilendirmektedir. Şikâyet bu nedenle, devletin Sözleşme'nin 8. maddesi altındaki pozitif yükümlülüğü açısından incelenmelidir (par. 70).

Devletler, 8. madde altındaki pozitif yükümlülüklerini nasıl yerine getireceklerini seçerken geniş bir takdir payından istifade etmektedirler (bkz. [A, B ve C/İrlanda](#) [BD], No. 25579/05, § 249, AİHM 2010) (par. 71).

Bir başvurucunun 8. madde altındaki pozitif yükümlülükler uyarınca gerekli olduğunu ileri sürdüğü bir tedbir, ifade özgürlüğünü etkileyecekse; 8. madde ile 10. madde uyarınca ortaya çıkan birbiriyle yarışan hak ve özgürlükler arasında tutturulması gereken adil dengenin gözetilmesi gerekmektedir (bkz. [Mosley/Birleşik Krallık](#), No. 48009/08, § 111, 10 Mayıs 2011) (par. 75).

İfade özgürlüğü, doğal olarak demokratik bir toplumun asli temellerinden birini oluşturmakla (bkz. [Monnat/İsviçre](#), No. 73604/01, § 55, AİHM 2006-X) birlikte; Mahkeme, bir demokraside parlamentonun politik tartışma için benzersiz ve esaslı biçimde önemli bir forum olduğunu ve buradaki ifade özgürlüğü hakkının arttırılmış bir koruma düzeyinden istifade ettiğini açıkça kabul etmiştir (bkz. [Karácsony ve Diğerleri/Macaristan](#) [BD], No. 42461/13 ve 44357/13, § 138, AİHM 2016 (alıntılar); [Jerusalem/Avusturya](#), No. 26958/95, § 36, AİHM 2001-II). Gerçekten de parlamentoda kullanılan ifade özgürlüğüne karışılmasını haklı göstermek için çok ciddi gerekçelerin ileri sürülmesi gerekmektedir (bkz. [Jerusalem/Avusturya](#), yukarıda anılan, § 40; ayrıca Sözleşme'nin 6/1 maddesi bağlamında bkz. [A/Birleşik Krallık](#), No. 35373/97, § 79, AİHM 2002-X; [Cordova/İtalya \(no. 1\)](#), No. 40877/98, § 59, AİHM 2003-I; [Zollmann/Birleşik Krallık](#) (dec.), No. 62902/00, AİHM 2003-XII) (par. 76).

Mahkeme, parlamenter dokunulmazlığı kuralının parlamentodaki ifade özgürlüğünü koruma ve yasama ve yargı arasındaki güçler ayrılığını koruma meşru amaçlarını güttüğünü belirtmiştir (bkz. [Karácsony ve Diğerleri/Macaristan](#) [BD], yukarıda anılan, § 138). Parlamenter dokunulmazlığın düzenlemesi, üye devletlere geniş bir takdir payının bırakıldığı parlamenter hukukun (parliamentary law) alanına girmektedir (Sözleşme'nin 6. maddesi bağlamında bkz. [Kart/Türkiye](#) [BD], No. 8917/05, § 82, AİHM 2009 (alıntılar)) (par. 77).

Ayrıca Mahkeme, Avrupa Konseyi üye devletlerinde yaygın şekilde kabul edilen yerleşik bir anayasal ilke olan Parlamentonun özerkliği ilkesi uyarınca Parlamento'nun diğer erkleri dışarda tutarak ve anayasal çerçevenin sınırları dahilinde kendi iç işlerini düzenleme hakkının olduğunu kabul etmiştir. Parlamentonun özerkliği, parlamenter meselelerin düzenli şekilde yürütülmesini sağlamayı amaçlayan kuralları uygulamaya kadar uzanmaktadır (bkz. [Karácsony ve Diğerleri/Macaristan](#) [BD], yukarıda anılan, § 142; ayrıca 6. madde bağlamında bkz. [Kart/Türkiye](#) [BD], yukarıda anılan, § 99) (par. 78).

Bu itibarla parlamento özerkliğinin bir yönü olarak ulusal parlamentoların iç işleyişine ilişkin kurallar ilkesel olarak, Sözleşmeciler Devletlerin takdir payına girmektedir. Ulusal makamlar, bilhassa parlamentolar (ya da halkın seçilmiş temsilcilerinden oluşan benzer kurumlar), bir milletvekilinin parlamenter tartışmaların düzgün yürütülmesini aksatan ve bir demokraside parlamentonun etkili işleyişini sağlama şeklindeki ana menfaate zararlı davranışını kısıtlama ihtiyacını değerlendirmede uluslararası bir yargıçtan daha iyi bir konumdadır

(bkz. *Kart/Türkiye* [BD], yukarıda anılan, § 99; *Karácsony ve Diğerleri/Macaristan*, yukarıda anılan, § 143) (par. 79).

Davalı devlete tanınacak takdir payının genişliği, birçok etkene bağlıdır. Bu genişlik söz konusu ifadenin türü tarafından belirlenmektedir ve bu bakımdan Mahkeme, siyasi konuşmalar veya kamuyu ilgilendiren konular hakkındaki tartışmalar üzerindeki kısıtlamalar için Sözleşme'nin 10/2 maddesinde sınırlı bir alan olduğunu yinelemektedir (bkz. *Karácsony ve Diğerleri/Macaristan*, yukarıda anılan, § 144) (par. 80).

Birleşik Krallık'ta her iki Parlamento da görülmekte olan dava (*sub judice*) kuralını benimseyen kararlar çıkarmayı gerekli görmüşlerdir. Lordlar Kamarası mensuplarının görülmekte olan bir meseleye işaret eden herhangi bir öneriyi en azın yirmi dört saat önceden Lordlar Kamarası başkanına bildirmelerini gerektirdiği kadarıyla bu durum, parlamenter dokunulmazlığını yerel mahkemeler önünde faal yargılamaları tartışmak için kullanma yetkisi üzerinde bir derecede vaka öncesi (*ex ante*) kontrol sunmaktadır (par. 84).

Görülmekte olan dava kuralı, Davranış Kurallarına dahil edilmediğinden; kuralın ihlali, Lordlar Kamarası Standartlar Komiserinin yetkisinde değildir (par. 85). Birleşik Krallık Parlamentosu, başvurucunu şu an talep ettiği türde ilave kontrolleri uygulama tekliflerini tekraren değerlendirmiş ve reddetmiştir (par. 86).

Parlamentonun, milletvekillerinin bir tedbir kararına muhatap gizli bilgileri açıklamak için parlamenter dokunulmazlığını kullanmalarını engellemek için gerekli ilave kontrollerin gerekli olup olmadığını en son kez değerlendirmesinden beri on yıldan fazla bir zaman geçmesine rağmen; başvuru, o zamandan beri bu tür olaylarda kayda değer bir artış olduğunu ileri sürmemiştir. Mahkeme de daha güçlü vaka öncesi ve/veya sonrası kontrol uygulayan herhangi bir Sözleşmecî Devletten haberdar değildir. Gerçekten de Mahkeme tarafından yakınlarda yürütülen bir araştırmadan, çoğu devlette parlamenter dokunulmazlığının milletvekilleri tarafından parlamentoda ya da daha geniş olarak yasama görevler yürütülürken yapılan herhangi bir beyanata yönelik yasal işlemlerden mutlak bir koruma sağladığı anlaşılmaktadır. Yalnızca az sayıdaki devlet, belli tipteki beyanatlara parlamenter dokunulmazlığın kapsamı dışında bırakılmaktadır (ve bu devletlerin çoğunluğunda, dışsal hukuki işlemler ancak parlamentonun muvafakatiyle başlatılabilmektedir) (par. 88).

Başvurucu, bir mahkeme tedbirinin şartlarını ihlal eden konuşmanın parlamenter dokunulmazlığın korumak üzere tasarlandığı türde anlamlı bir tartışma olmadığını savunmuştur. Ancak, parlamento konuşmasının değerini veya anlamlı tartışmaya katkısını değerlendirmek Mahkemeye düşmemektedir. Mahkeme bakımından bir milletvekili tarafından parlamentodaki bir konuşmanın parlamento faaliyetinin kapsamının haricinde kaldığını tespit etmek emsali görülmemiş bir şey olacak ve parlamenter dokunulmazlığın üye devletlerin çoğundaki işleyişine aykırı düşecektir (par. 89).

Parlamentonun özerkliği yerleşik anayasal ilkesine uygun olarak mensuplarının davranışını kısıtlama gereğini değerlendirmek ilk planda ulusal parlamentolara düşmektedir. Birleşik

Krallık Parlamentosu parlamenter dokunulmazlığının tedbir kararlarını boşa çıkarmak için kullanılması sorunundan haberdar olduğundan ve ilave kontroller gereğini ele aldığından dolayı; Mahkeme, mensuplarının gizlilik kararlarına tabi bilgileri açıklamalarını engellemek için vaka öncesi ve sonrası kontrollerin gerekli olup olmadıklarına ve ne ölçüde gerekli olduklarına karar vermenin şu an için davalı devlete ve hususiyle Parlamentaoya bırakılması gerektiğini değerlendirmektedir. Bununla birlikte böyle bilgilerin açıklanmasının ilgili bireyin özel hayatı üzerinde sahip olabileceği ciddi etki gözetildiğinde; Mahkeme, uygun kontrol gereğinin ulusal düzeyde düzenli şekilde gözden geçirilmesi gerektiğini değerlendirmektedir (par. 92).

Sonuç olarak mevcut durum itibariyle parlamenter dokunulmazlığı kuralı davalı devlete tanınan takdir payını aşmamıştır ve Mahkemenin kendi görüşlerini Parlamentonunkinin yerine koymasını ve Parlamentaoyu veya davalı devleti Parlametodaki ifade özgürlüğü üzerinde ilave vaka öncesi ve sonrası kontroller getirmesini istemesini haklı kılacak yeterince güçlü gerekçeler bulunmamaktadır (par. 93).

Dolayısıyla Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlalinin söz konusu olmadığı sonucuna varmaktadır (par. 94).

II. SÖZLEŞME'NİN 6/1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvurucu, tedbir kararının ihlalden dolayı Lord Hain'e karşı dava açamaması ve Lord Hain'in beyanatının Telegraph'a karşı olan gizlilik ihlali iddiasını akim bırakması nedeniyle 6/1 haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir (par. 95).

A. Mahkemeye Erişim

Başvurucunun şikâyeti öz olarak, Mahkemenin daha önceden davalı devlete tanınan geniş takdir payını aşmadığını tespit ettiği Birleşik Krallıktaki parlamenter dokunulmazlığın kapsamını ilgilendirmektedir. Mahkemenin Sözleşme'nin 6/1 maddesinin ihlalinin tespit etmesini isterken; başvuru esasen, ulusal makamları bir milletvekilinin tedbir kararına tabi bir bilgiyi açıklaması halinde bir hukuk yolu sunmaya zorlamasını istemektedir. Bununla birlikte böyle bir yol, kırk bir üye devletin eğer varsa ancak bir ikisinde mevcut görünmektedir ve Mahkeme bakımından böyle bir yolu gerektirmek, parlamenter dokunulmazlığın düzenlenmesinde üye devletlere tanınan geniş takdir payıyla uyumsuz olacaktır (par. 101).

Dolayısıyla Mahkeme, 8. madde şikâyetinden ayrı bir mesele ortaya çıkardığı kadarıyla başvuruğun 6/1 şikâyetinin bu yönünün açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle reddedilmesi gerektiğini değerlendirmektedir (par. 102).

B. Telgraph Hakkındaki Yargılamanın Adilliği

Başvurucunun mahkemeye erişime ilişkin 6/1 şikâyeti ve 8. madde şikâyeti gibi bu şikâyet de davalı devletin, milletvekillerinin bir tedbir kararına muhatap bilgiyi açıklamasını engelleyen yeterli tedbirlere sahip olmaındaki iddia edilen kusuruna odaklanmaktadır (par. 106).

Bu itibarla da Sözleşme'nin 6/1 maddesi altında ayrı bir meseleye yol açmamaktadır (bkz. [Erikan Bulut/Türkiye](#), No. [51480/99](#), §§ 47 ve 59, 02 Mart 2006) (par. 107).

III. SÖZLEŞME'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvurucu son olarak, Lord Hain'e karşı dava açamaması ve Hükûmetin gizlilik kararına tabi bir bilgiyi açıklamak için parlamenter dokunulmazlığın kullanımı üzerinde etkili kontroller uygulayamaması nedeniyle şikâyetine ilişkin etkili bir yola sahip olmadığından şikâyet etmiştir (par. 108).

Bununla birlikte 13. madde, bir Sözleşmeci Devletin asli mevzuatına Sözleşme'ye aykırı olduğundan bahisle ulusal bir makam önünde karşı çıkılmasına izin veren bir yol sağlamaya kadar gitmemektedir (bkz. [James ve Diğerleri/Birleşik Krallık](#), 21 Şubat 1986, § 85, A Serisi no. 98). Başvurucunun 13. madde şikâyeti, 1689 Haklar Bildirgesinin 9. maddesiyle verilen dokunulmazlığı ilgilendirdiğinden, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle reddedilmesi gerekmektedir (par. 109).

Karar, yalnızca İngilizce dilinde mevcuttur.